

Tarih & Gelecek Dergisi

Journal of History & Future

Prof. Dr.
Bayram AKÇAMuğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü
abayram@mu.edu.tr

ORCID: https://orcid.org/0000-0001-7396-3498

Başvuruda bulundu. Kabul edildi.
Applied Accepted

Eser Geçmişi / Article Past: 15/03/2024 25/03/2024

Araştırma Makalesi

DOI: http://dx.doi.org/10.21551/jhf.1453505

Research Paper

Orjinal Makale / Original Paper

İstanbul'un Fethi'nin 500. Yıldönümü Kutlamaları ve Muğla Basınına Yansıması

Celebrations of the 500th Anniversary of the Conquest of Istanbul and Its Reflection on the Mugla Press

Öz

1453 yılında İstanbul'un Fatih Sultan Mehmet tarafından fethedilmesi Türk ve dünya tarihi için bir dönüm noktası olmuştur. Bu fetih II. Meşrutiyet'ten itibaren çeşitli şekillerde kutlanmaya başlanmıştır. Nitekim 1914 yılında İstanbul'un fethi ilk defa büyük bir törenle kutlanmıştır.

1939 yılına gelindiğinde Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün talimatıyla 1953 yılında kutlanacak olan İstanbul'un fethinin 500. Yıldönümü için hazırlılar başlamıştır. Bu bağlamda 1941 yılında Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel başkanlığında bir komisyon kurulmuştur. 1950 yılında ise Demokrat Parti'nin iktidara gelmesinden kısa bir süre önce Cumhuriyet Halk Partisi tarafından İstanbul'un fethinin 500.yılı kutlamaları için "İstanbul'un Fethinin 500. Yılı ve Müteakip Fetih Yıllarını Kutlama Derneği" adıyla bir cemiyet kurulmuştur. Bu cemiyet maddi zorluklara rağmen Demokrat Parti döneminde de İstanbul'un 500. fetih yılı kutlama hazırlıklarına devam etmiştir.

29 Mayıs 1953 tarihinde İstanbul'da "İstanbul'un Fethinin 500. Yılı ve Müteakip Fetih Yıllarını Kutlama Derneği", fethin 500. yılı nedeniyle on gün boyunca bilimsel, kültürel ve sanatsal birçok etkinlik düzenlenmiştir. Bu etkinliklere halk yoğun ilgi göstermiştir. Ancak bu törenlere Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes'in iştirak etmemesi dernek yönetimi ve halkta bir burukluğa neden olmuştur. Bu olayı dönemin basını da sert bir şekilde eleştirmiştir.

İstanbul'un 500. fetih yılı etkinlikleri İstanbul'da olduğu gibi Muğla İlinin Milas İlçesi'nde de yapılmıştır. Bu dönemde Muğla'da çıkan "Muğla'da Demokrat Yayla Gazetesi" hem İstanbul'da hem Muğla'da hem de yurtdışında fetihle ilgili yapılan tüm etkinlikleri okuyucusuna günü gününe aktarmıştır.

Anahtar Kelimeler: İstanbul, Fetih Derneği, Demokrat Parti, Fethin 500.Yılı, Muğla

ATIF: AKÇA, Bayram, "İstanbul'un Fethi'nin 500. Yıldönümü Kutlamaları ve Muğla Basınına Yansıması", *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 10/1 (Mart 2024), s. (60-70)

CITE: AKÇA, Bayram, "Celebrations of the 500th Anniversary of the Conquest of Istanbul and Its Reflection on the Mugla Press", *Journal of History and Future*, 10/1 (March 2024), pp. (60-70)

Abstract

The conquest of Istanbul by Fatih Sultan Mehmet in 1453 was a turning point for Turkish and world history. This conquest was started to be celebrated in various ways since the Second Constitutional Monarchy. In 1914, the conquest of Istanbul was celebrated with a big ceremony for the first time.

In 1939, upon the instructions of President İsmet İnönü, preparations began for the 500th anniversary of the conquest of Istanbul, which would be celebrated in 1953. In this context, a commission was established in 1941 under the chairmanship of the Minister of National Education Hasan Ali Yücel. In 1950, shortly before the Democratic Party came to power, an association named “Association for the Celebration of the 500th Anniversary of the Conquest of Istanbul and the Subsequent Conquests” was established by the Republican People’s Party to celebrate the 500th Anniversary of the Conquest of Istanbul. Despite financial difficulties, this society continued its preparations for the celebration of Istanbul’s 500th Conquest Anniversary during the Democratic Party period.

On May 29, 1953, many scientific, cultural and artistic events were organized in Istanbul for ten days by the “Association for Celebrating the 500th Anniversary of the Conquest of Istanbul and the Subsequent Conquest Years”. The public showed great interest in these events. However, the fact that President Celal Bayar and Prime Minister Adnan Menderes did not attend these ceremonies caused disappointment in the association management and among the public. The press of the period also harshly criticized this incident.

Events for the 500th anniversary of the conquest of Istanbul were held in Milas District of Muğla Province, as well as in Istanbul. During this period, by the name of “Demokratik Yayla Newspaper in Muğla” was published in Muğla and conveyed to its readers all the events related to the conquest, both in Istanbul, Muğla and abroad, day by day.

Key Words: Istanbul, Association of Conquest, Democratic Party, The 500th Anniversary of Conquest, Mugla

Giriş

1 453 yılında İstanbul şehrinin Fatih Sultan Mehmet tarafından fethedilmesi Türk ve dünya tarihi açısından önemli bir gelişme olarak görülmüştür. Bu fetih Osmanlı Devleti’nde II. Meşrutiyet döneminden itibaren bir bayram formatında olmamakla birlikte törenlerle kutlanmaya başlanmıştır¹.

II. Meşrutiyet’in ilanından sonra pek çok alanda olduğu gibi önemli gün ve milli bayramların kutlanması Türkçülük ideolojisi çerçevesinde milli bilincin inşası için ayrı bir önem kazanmıştır. Bu dönemde özellikle İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin önemli gün ve bayramları kutlamayı gelenek haline getirmesi II. Meşrutiyet’in ilan günü olan 23 Temmuz 1908 (R. 10 Temmuz 1324) tarihini milli bayram olarak ilan etmesiyle başlamıştır. Bu durum aslında İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin ideolojik ve politik yaklaşımları ile doğru orantılı olmuştur. Bu

---

1 Çağla Derya Tağmat, “Fetih derneği ve İstanbul’un Fethi’nin 500. Yılı”, *Türk Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi* Vol.3, No.4,2014, s.47-48.

bağlamda 1914 yılında yani I. Dünya Savaşı'nın başlamasından hemen önce İstanbul'un fethi büyük bir törenle kutlanmıştır. Bu kutlamada İstanbul'un ana caddeleri kırmızı beyaz bayraklarla süslenmiştir. Geniş bir halk kitlesinin katıldığı kutlamada halk Ayasofya'dan Fatih'e doğru yürümüş ve burada Türk Ocağı adına bir konuşma yapan Hamdullah Suphi Bey "*Türklük Ülküsü*" üzerine vurgu yapmıştır. Aynı törende konuşma yapan Cemal Paşa ise "*Türklük, İslamcılık ve Osmanlıcılık*" üzerinde durmuştur. Ancak I. Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine bu kutlamalar sürekli hale getirilememiştir. Atatürk döneminde ise İstanbul'un fethi üzerine bir kutlamaya hiç rastlanmamıştır. Bunun nedeni ise Modern Türkiye'nin oluşumunda önemli yer tutan gün ve olayların bayram olarak kutlanmaya başlanmasıdır².

1. İstanbul'un Fethinin 500. Yıldönümü Kutlamaları

İstanbul'un fethi kutlamaları ilk olarak 1910 yılında yapılmış ve daha sonra sırasıyla 1911, 1912 ve 1913 yıllarında devam etmiştir. Ancak, bu kutlamalar küçük çaplı olup basına dahi yansımamıştır. İstanbul'un Fethi ile ilgili ilk planlı büyük kutlama 1914 yılında gerçekleştirilmiştir. Büyük bir halk kitlesinin iştirak ettiği bu kutlama töreni Ayasofya Camii'nde başlamış ve Fatih Camii'nde sona ermiştir. 1915 yılındaki kutlamalar ise Çanakkale Savaşları'na denk gelmiştir. Bu nedenle İstanbul halkı fetih kutlamalarına ayrı bir önem vermiştir. Osmanlı Devleti dönemindeki son kutlama ise 1916 yılında gerçekleştirilmiştir. Hatta bu kutlamalara Alman ve Avusturya müfrezeleri dahi katılmıştır³.

1916 yılında yapılan İstanbul'un fethi kutlamaları daha sonra uzunca bir süre yapılamamıştır. Ancak, 1939 yılına geldiği zaman Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün isteği ile fethin 500. yıldönümü kutlamaları için hazırlıklara başlanmıştır. Bu bağlamda 1941 yılında yani II. Dünya Savaşı'nın devam ettiği günlerde Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in başkanlığında Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün de aralarında olduğu İstanbul Valiliği, İstanbul Belediyesi ve Türk Tarih Kurumu'ndan oluşan bir komisyon kurulmuştur⁴.

İstanbul'un fethinin 500. yıldönümü kutlamaları komisyonunun başında bulunan Hasan Ali Yücel 16 Şubat 1945 tarihinde Eski Eserler ve Müzeler Birinci Danışma Komisyonu'nun ilk toplantısında fethin 500. yıl kutlamaları için hemen yapılması gereken hazırlıklar ve 1953 yılında yapılacak törenler olmak üzere iki ayrı karar aldırılmıştır. Hemen yapılması gereken hazırlıklar ise kendi içinde üçe ayrılmıştır. Bunlar; 1-İstanbul üzerine yapılan çalışmaların toplandığı bir kütüphane ve arşivi içeren bilimsel yayın çalışmaları, 2- Fatih Sultan Mehmet döneminde yapılan eserlerin tamir ve restorasyonunu içeren imar faaliyetleri 3- Fatih Sultan Mehmet'in bir anıtının dikilmesi ve İstanbul'u anlatan materyallerden oluşan bir müzenin kurulmasını içeren anıtlar ve

-
- 2 Hakan Uzun, "Millet İradesiyle Oluşan Bir Bayram: Atatürk'ü Anma 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı ve Atatürk Döneminde Kutlanması", *Karadeniz Araştırmaları Dergisi, Cilt.6, Sayı.24*, 2010,s.110; Bengül Salman Polat, *Milli Bayram Olgusu ve Türkiye'de Yapılan Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları (1923-1960)*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2012,s.25-35, Vahdettin Engin, "İstanbul'da Müstesna Bir Gün" *Popüler Tarih, Sayı.33*, İstanbul, 2003,s.65-67, Sanem Yamak, "Meşrutiyet Bayramı: 10 Temmuz İd-i Millisi", İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Sayı.38, İstanbul, 2008, s.326-328.
  - 3 Mehmet Ö. Alkan, "En doğru bildiğimizden kuşkulamak-13 Ne Zamandan Beri İstanbul'un Fethi Kutlanıyor ve Ayasofya'nın Camiye Çevrilmesi İsteniyor?", *Toplumsal Tarih, Sayı: 272* (Ağustos 2016), s. 83-87.
  - 4 Engin, *a.g.e*, s.69.

tesis çalışması idi⁵.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin İstanbul'un Fethi'nin 500. yılı kutlamalarına yönelik yaptığı önemli çalışmalardan birisi de 28 Şubat 1950 tarihinde yani Demokrat Parti'nin iktidara gelmesinden kısa bir süre önce "İstanbul'un Fethinin 500. Yılı ve Müteakip Fetih Yıllarını Kutlama Derneği" adıyla bir cemiyet kurmak olmuştur. Bu derneğin başkanlığına Aziz Ogan, ikinci başkanlığına Cemil Topuzlu ve Başkâtipliğine de Osman Ergin seçilmiştir. Bu derneğin amaçları arasında İstanbul'un fethinin 500. yılını kutlamak, İstanbul'un uygun bir yerine Fatih Sultan Mehmet'in heykelini dikmek, eski eser ve abideleri korumak, fetih üzerine bilimsel çalışmalar yapmak ve yukarıdaki konular üzerine çalışan kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yapmak vardı⁶.

14 Mayıs 1950 tarihi yapılan seçimler sonucu Türkiye'de iktidar el değiştirmiş ve Cumhuriyet Halk Partisi'nden Demokrat Parti'ye geçmiştir. Bu değişiklik ülkede sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel olarak pek çok değişikliğe neden olurken İstanbul'un fethinin 500. Yılı kutlamaları görevi de Demokrat partiye geçmiştir.1939 yılında dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ile başlayan İstanbul'un fethinin 500.yılıni kutlama çalışmaları Demokrat Parti iktidarı ile daha da hız kazanmıştır. Bu bağlamda dernek Demokrat Parti'nin iktidara gelmesinden yaklaşık iki ay sonra yani 28 Temmuz 1950 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile yararlı dernekler sınıfına alınmıştır⁷.

İstanbul'un fethinin 500. Yılı ve Müteakip Fetih Yıllarını Kutlama Derneği maddi yetersizliklere rağmen çalışmalarına ara vermeden devam etmiştir. Bu bağlamda Fatih'in heykelinin Saraçhane'ye mi yoksa Rumeli Hisarı'na mı dikileceği konusunda kamuoyunun bilgisine başvurmuş ve fetihle ilgili bir kongre düzenlemiştir. Diğer taraftan ise Türk sineması da Türkiye'nin önde gelen sanatçılarının oynadığı "İstanbul'un Fethi" adlı bir film çekirmiştir⁸.

10 Eylül 1951 tarihinde Aziz Ogan'ın başkanlığındaki dernek idare kurulu hükümetin kendilerine gerekli desteği vermediğini gerekçe göstererek istifa etmiştir. Bu durum üzerine dernek 1 Kasım 1951 tarihinde olağanüstü kongreye gitmiş ve Zeki Faik İzler başkanlığında yeni bir idare heyeti oluşturmuştur. Bu idare heyeti de kısa bir süre sonra istifa edince 25 Ocak 1952 tarihinde dernek tekrar olağanüstü kongreye gitmek zorunda kalmıştır. Bu kongre sonucu İdare Heyeti Başkanlığına İsmail Hami Danişmend, İkinci Başkanlığa Ercüment Berker ve Genel Sekreterliğe de Malike Güler getirilmiştir. 18 Haziran 1952 tarihinde ise olağan kongresini yapan dernek İdare Heyeti Başkanı İsmail Hami Danişmend, İkinci Başkan Ercüment Berker ve Genel Sekreter Malike Güler'i yeniden seçerken diğer üyelerin hepsini değiştirmiştir⁹.

1953 yılına gelindiği zaman ise dernek önce maddi zorluklara rağmen Fatih Sultan Mehmet'in resminin bulunduğu 1000 adet altın bastırmış ve bunu Merkez Bankası'na teslim etmiş sonra da yaptırdığı bronz rozetleri gelir elde etmek amacıyla halka satışa sunmuştur. Dernek bir taraftan bu işleri yaparken diğer taraftan da kutlamalara az bir süre kala üç dernek üyesini Ankara'ya göndererek hükümet üyelerini kutlamalara davet etmiştir¹⁰.

5 Feridun Ata-Ömer Çalık, "Geçmişten Günümüze Fetih Kutlamaları ve İstanbul Fetih Cemiyeti" *Tarihin Peşinde, Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı.23, 2020, s.57-60.*

6 BCA. 490.01.600.76.7, BCA.030.01.123.782.6.Tağmat, *a.g.e.*, s.52.

7 BCA.030.18.1.2.123.61.13;Ata-Çalık, *a.g.e.*, s.61

8 Tağmat, *a.g.e.*, s. 53-55.

9 Ata-Çalık, *a.g.e.*, s.63-64.

10 Tağmat, *a.g.e.*, s.55

İstanbul'un fethinin 500. Yılı kutlamaları 29 Mayıs 1953 tarihinde başlamış ve 7 Haziran 1953 tarihinde sona ermiştir. İşte bu bağlamda ilk olarak 29 Mayıs Cuma günü Fatih'in kuşatma sırasında karargâhını kurduğu Topkapı Sarayı'nın karşısında yer alan Maltepe civarlarına bir otağ kurulmuştur. Tören Saat 10.00'da İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Fahrettin Kerim Gökay'ın konuşmasıyla başlamış, top atışları ve geçit töreni ile devam etmiş ve Ulubatlı Hasan'ın şehit düştüğü yere dikilen kitabe ve sancak önünde saygı duruşunda bulunularak sona ermiştir¹¹.

Aynı gün öğleden sonra Saat 13.00'de heyet Fatih Meydanı'na geçmiştir. Burada İstanbul Valisi, Ordu komutanları ve Fetih Derneği üyeleri Fatih Türbesi'ni ziyaret ederek dua okumuş ve saygı duruşunda bulunmuşlardır. Bu ziyaretten sonra TBMM Heyeti, Milli Eğitim Bakanı, Vali, Ordu Komutanları, Patrik Vekili ve Hahambaşı tören alanındaki yerlerini aldıktan sonra Fatih'in sancak ve kılıcı mehter takımı tarafından şeref tribünü önüne getirilmiştir. Önde Fatih'in kılıcı arkasında mehter takımı daha arkada da öğrenciler Fatih'in Türbesi'ni selamlayarak geçit töreni gerçekleştirmişlerdir¹².

İstanbul'un fethinin 500. yılı kutlamaları Cumhuriyet'in kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün açmış olduğu İstanbul Üniversitesi, Ankara Üniversitesi gibi eğitim kurumlarında da bilimsel faaliyetler şeklinde devam etmiştir. Bu bağlamda yine aynı gün yani 29 Mayıs 1953 tarihinde saat 16.00'de İstanbul Üniversitesi'nde yapılan bir konferansta Fatih Sultan Mehmet'in ilmi, askeri ve devlet adamlığı yönleri anlatılmıştır. Aynı şekilde Ankara'da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde de benzet bir etkinlik gerçekleştirilmiştir¹³.

29 Mayıs 1953 tarihinde ise Topkapı Sarayı'nın dış surları içinde kalan ve 1472 tarihinde Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılan Çinili Köşk'te Fatih Sultan Mehmet'in fermanlarının, kılıçlarının, kaftanlarının ve kitaplarının sergilendiği bir müze açılmıştır¹⁴.

31 Mayıs 1953 tarihinde İstanbul'daki Suadiye Gazinosu'nda bir fetih programı düzenlenmiştir. Yine Belediye Gazinosu'nda da Fetih Derneği'nin davetiyle Devlet Operası tarafından Yunus Emre Oratoryosu çalınmış ve konser radyo aracılığı ile halka dinletilmiştir¹⁵.

4 Haziran 1953 tarihi akşamı Cumhurbaşkanlığı Orkestrası ve Devlet Operası İstanbul Üniversitesi'nde Yunus Emre Oratoryosu 'nu icra etmiş ve aynı günün akşamı da Fatih'in Okmeydanı'nda Cuma Namazını kıldığı namazgâh ışıklandırılarak teravih namazı kılınmıştır¹⁶.

6 Haziran 1953 günü Türk Milli Talebe Federasyonu Sergi Sarayı'nda bir folklor festivali düzenlemiştir. Aynı gün Fetih Derneği de Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Fahrettin Kerim Gökay'ın himayelerinde Dolmabahçe Sarayı'nda 600 kişinin katıldığı bir balo tertip etmiştir¹⁷.

11 Ata-Çalık, a.g.e, s. 74

12 Ata-Çalık, a.g.e, s. 74

13 Müjgân Cunbur, "İstanbul'un 500 üncü Fetih Yıldönümü Münasebetiyle Tertiplenen Sergilerle, Yapılan Kültür, San'at ve Neşriyat Hareketlerine Dair", *Vakıflar Dergisi*, Ankara, 1958, c. IV, s. 265-267.

14 Tağmat, a.g.e, s.56.

15 Ata-Çalık, a.g.e, s.75.

16 Ata-Çalık, a.g.e, s. 76.

17 Ata-Çalık, a.g.e, s.76.

Fetih kutlamalarının son günü olan 7 Haziran 1953 tarihinde de Fetih Derneği tarafından Fatih Sultan Mehmet ve fetih şehitleri için Fatih Camii'nde bir mevlit okutulmuş ve bu da radyo vasıtasıyla tüm halka dinletilmiştir. Kutlama programı aynı günün akşamı Kız Kulesi yakınlarında gerçekleştirilen bir havai fişek gösterisiyle son bulmuştur¹⁸.

İstanbul'un fethinin 500. yılı kutlamalarına dönemin Başbakan Adnan Menderes aynı gün İngiltere Kraliçesi Elizabeth'in taç giyme törenine katılmak üzere Londra'ya gittiği için katılamamıştır. Yine aynı şekilde dönemin Cumhurbaşkanı Celal Bayar da kutlama törenlerinde yer almamış ancak törenlere şu tebrik telgrafını göndererek; “... *İstanbul'un dünya çapında tarihi bir hadise olan fethinin 500. yıldönümü münasebetiyle sayın hemşerilerimin duydukları asil heyecana iştirak ederim. Bu büyük günün vatandaşlara mutluluk vesilesi olmasını diler, tebriklerimi sunarım*” demiştir¹⁹.

İstanbul'un fethinin 500. yıldönümü kutlamalarına dönemin önde gelen Milliyet, Ulus ve Vatan gibi gazeteleri bazı eleştiriler yapmışlardır. Bu eleştirilerden birincisi, dönemin Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes'in kutlamalarda yer almayarak halkın heyecanına ortak olmaması idi. Bunu da Türk dış politikasını düşünerek Cumhurbaşkanı ve Başbakan'ın bu organizasyonda yer almadıklarını iddia etmişlerdir. İkincisi ise, fetih organizasyonunda görülen bazı aksaklıkların zaman zaman izdihama neden olması idi. Bunu da hem Fetih Derneği'nin kutlamalar konusunda yetersiz kaldığına hem de hükümetin organizasyonu yeterince desteklemediğini başlamışlardır²⁰.

2. İstanbul'un Fethinin 500. Yılı Kutlamalarının Muğla Basınına Yansıması

İstanbul'un fethinin 500. yılı kutlamaları gerek İstanbul halkı gerek Anadolu halkı ve gerekse de yurtdışında yaşayan Türkler tarafından yoğun ilgi ile karşılanmıştır. Muğla halkı ve basını da bu olaya çok ilgi göstermiştir. İşte bu bağlamda Muğla'da yayınlanan Muğla'da Demokrat Yayla Gazetesi 29 Mayıs 1953 günü İstanbul'da yapılacak olan fethin 500. yılı kutlamaları hakkında “*Türk İstanbul'un Fethi'nin 500. Yılı Aziz Milletimize Kutlu Olsun*” sürmanşeti ile çıkmıştır. Bu manşetin altında ise “*İstanbul'un fethinin 500. yıldönümü bugün İstanbul'daki Fatih Türbesi önünde yapılacak büyük bir merasimle kutlanacak*” yazısı yer almıştır. Daha sonra haberde; “*Birkaç yıldan beri devam etmekte olan hazırlıklar için sarf olunan emekler bugün kendisini gösterecek ve bayraklarla süslenmiş bulunan güzel ve Türk İstanbul müstesna günlerinden birini daha yaşayacaktır. Bu münasebetle İstanbul Radyosundan yayınlanacak fetih gününün önemini ve merasimi belirten yayın halkımızın takip edebilmesi için Belediyemiz Elektrik Fabrikasını çalıştıracak ve bu suretle büyük merasimi tam manasıyla takip etmek mümkün olacaktır*” şeklinde devam etmiştir²¹.

İstanbul'un fethinin 500. yıldönümü kutlamaları Muğla'nın Milas İlçesi'nde de yapılmıştır. Bu haber de yine Muğla'da Demokrat Yayla Gazetesi'nde “*Milas'ta İstanbul'un Fethinin 500. Yılı Törenle Kutlandı*” manşetiyle yayınlanmıştır. Haberin devamında törenin ayrıntısı verilerek “*Milas İlçesi'nde İstanbul'un fethinin 500. Dönüm yılı dün sinema binasında Kaymakam Sadık Günel, Belediye Başkanı Turhan Akarca ve Askeri ve Mülki Erkânın ve kalabalık bir halk kitlesinin*

18 Ata-Çalık, a.g.e, s.76.

19 Tağmat, a.g.e, s.57.

20 Tağmat, a.g.e, s.57-58.

21 *Muğla da Demokrat Yayla*, 29 Mayıs 1953, Sayı. 149.

katılımı ile kutlanmıştır. Merasime İstiklal Marşı ile başlanmış ve buna müteakip bir öğrenci tarafından Fatih'in hayatı, şahsiyeti ve İstanbul'un fethi hakkında uzun bir konuşma yapılmıştır. Daha sonra ise ortaokul öğrencilerinin İstanbul'un fethi münasebetiyle hazırlamış olduğu sergi açılmış ve sergi protokol ve halk tarafından büyük ilgi görmüştür” denilmiştir²².

İstanbul'un fethinin 500. yılı kutlamaları yurtiçinde olduğu kadar yurt dışında da ilgi ile karşılanmıştır. Hatta bazı yerlerde kutlamalar dahi yapılmıştır. İşte bu bağlamda yine Muğla da çıkan Muğla da Demokrat Yayla Gazetesi konu ile ilgili olarak “New York'ta İstanbul'un Fethinin 500. Yıldönümü Kutlandı” manşeti ile çıkmıştır. Bu haberin devamında New York'ta yapılan kutlamaların ayrıntısı verilerek “New York'taki Türk haberler bürosunun gazetelere ve televizyon istasyonlarına zamanında sağladığı imkânlar sayesinde İstanbul'un 500. fetih yıldönümü New York'ta bir hafta müddetle kutlanmıştır. Türk haberler bürosu müdürü radyodan yaptığı bir konuşma ile bu yıldönümünün manası anlatılmış, İstanbul'un II. Mehmet tarafından fethi anlatılmış ve bu şehrin dünyadaki önemi üzerinde durulmuştur. Diğer iki radyo ve üç televizyon programında Türk tarihinin mühim devri geniş şekilde aksettirilmiştir” denilmiştir²³.

Sonuç

İstanbul'un Fethi'nin 500. yılı kutlama hazırlıkları 1939 yılında Cumhurbaşkanı İsmet İnönü talimatıyla başlamıştır. Bu konuda 1941 yılında Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in başkanlığında bir komisyon kurularak çalışmalara başlanmıştır. 28 Şubat 1950 tarihinde yani Demokrat Parti'nin iktidara gelmesinden kısa bir süre önce yine CHP Hükümeti tarafından fetih kutlamalarının üstlenmesi için “İstanbul'un Fethinin 500. Yılı ve Müteakip Fetih Yıllarını Kutlama Derneği” adıyla bir cemiyet kurulmuştur. 14 Mayıs 1950 tarihinde Demokrat Parti'nin iktidara gelmesi üzerine hükümet bu derneği 28 Temmuz 1950 tarihinde Bakanlar Kurulu kararı ile yararlı dernekler sınıfına dâhil etmiştir.

İstanbul'un fethinin 500. yıl dönümünün kutlanacağı 29 Mayıs 1953 tarihi için Fetih Derneği hazırlık yaparken birçok zorluklarla karşılaşmıştır. Bu zorluklar arasında hükümet desteğinin yetersiz olması, dernek yönetimindeki uyumsuzluk ve maddi yetersizlik sayılabilir.

29 Mayıs 1953 tarihinde başlayıp 7 Haziran 1953 tarihine kadar devam eden kutlamalara hem İstanbul'da hem Anadolu'da hem de yurtdışında vatandaşlar büyük ilgi göstermiştir. Bu kutlamalar bağlamında hem İstanbul'da hem de İstanbul dışında Muğla gibi Anadolu şehirlerinde bilimsel, sanatsal, kültürel etkinlikler ve eğlenceler düzenlenmiştir.

İstanbul'un Fethi'nin 500. yıldönümü kutlamalarındaki en büyük eleştiri, dönemin Başbakanı Adnan Menderes ve Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın yer almamasına yönelik olmuştur. Bu kutlamalar sırasında Başbakan Adnan Menderes Londra'ya gitmiştir. Cumhurbaşkanı Celal Bayar da askeri tatbikatı izlemek için İzmir'e gitmiştir. Bu durumu dönemin basını Cumhurbaşkanı ve Başbakan'ın Türk-Yunan ilişkilerindeki hassasiyeti göz önüne alarak kutlamalara katılmadığı şeklinde yorumlamıştır.

İstanbul'un fethinin 500. yıldönümü kutlamaları İstanbul dışında Muğla gibi Anadolu şehirlerinde de gerçekleştirilmiştir. Biz bunu dönemin yerel basınından öğrenebiliyoruz. Bu yıllarda Muğla'da çıkan Muğla'da Demokrat Yayla Gazetesi hem İstanbul'da yapılan kutlamaları

22 Muğla da Demokrat Yayla, 30 Mayıs 1953, Sayı.150.

23 Muğla da Demokrat Yayla, 17 Haziran 1953, Sayı.363.

hem de Muğla İlinin Milas İlçesinde yapılan kutlamaları günü gününe halka yansıtmıştır. Ayrıca yurtdışındaki kutlamalara da yer vermiştir.

Kaynaklar

1-Arşiv Kaynakları

Devlet Arşivleri Başkanlığı, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)

BCA.030.18.1.2.123.61.13

BCA.030.01.123.782.6

BCA. 490.01.600.76.7

2-Sürelî Yayınlar

Muğla da Demokrat Yayla, 29 Mayıs 1953,Sayı. 149.

Muğla da Demokrat Yayla, 30 Mayıs 1953, Sayı.150.

Muğla da Demokrat Yayla, 17 Haziran 1953, Sayı.363.

3-Kitaplar ve Makaleler

Alkan, Mehmet Ö., “En doğru bildiğimizden kuşkulandırmak-13 Ne Zamandan Beri İstanbul’un Fethi Kutlanıyor ve Ayasofya’nın Camiye Çevrilmesi İsteniyor?”, *Toplumsal Tarih*, Sayı: 272 (Ağustos 2016), s. 80-91.

Ata, Ferudun-Çalık, Ömer, “Geçmişten Günümüze Fetih Kutlamaları ve İstanbul Fetih Cemiyeti” *Tarihin Peşinde, Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı.23,2020, ss.55-98.*

Cunbur, Müjgân, “İstanbul’un 500 üncü Fetih Yıldönümü Münasebetiyle Tertiplenen Sergilerle, Yapılan Kültür, San’at ve Neşriyat Hareketlerine Dair”, *Vakıflar Dergisi*, Ankara, 1958, c. IV, s. 265-281.

Engin, Vahdettin, “İstanbul’da Müstesna Bir Gün” *Popüler Tarih, Sayı.33, İstanbul, 2003, ss.65-67.*

Polat, Bengül Salman, *Millî Bayram Olgusu ve Türkiye’de Yapılan Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları (1923-1960)*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2012.

Tağmat, Çağla Derya, “Fetih Derneği ve İstanbul’un Fethi’nin 500. Yılı”, *Tarih, Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi Vol.3, No.4, Karabük 2014, ss.46-60.*

Uzun, Hakan, “Millet İradesiyle Oluşan Bir Bayram: “Atatürk’ü Anma 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı ve Atatürk Döneminde Kutlanması”, *Karadeniz Araştırmaları Dergisi, Cilt.6, Sayı.24, 2010, ss.109-125.*

Yamak, Sanem, “Meşrutiyetin Bayramı: 10 Temmuz İd-i Millisi”, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler *Fakültesi Dergisi, Sayı.38, İstanbul, 2008, s.326-328.*

EK-1: İstanbul'un 500. ve Müteakip Fetih Yıllarını Kutlama Derneği Yönetim Kurulu

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
T.C. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
MÜHÜR VE MÜTEAKİP FETİH
YILLARINI KUTLAMA DERNEĞİ
KURULUŞ TARİHİ: 1950

İSTANBULUN
BEŞYÜZÜNCÜ VE MÜTEAKİP FETİH
YILLARINI KUTLAMA DERNEĞİ
KURULUŞ TARİHİ: 1950

ISTANBUL, 1/3/950

Sayı: 3

Sayın
Şemseddin Günaltay
Kıymetli Başbakan

A n k a r a

İstanbul'un Beşyüzüncü ve müteakip fetih yıllarını kutlama derneği teşekkül etmiş ve statüsü hakkındaki muayyen formaliteler ikmal olunarak resmî hüviyeti almıştır. İdare Kurulunu teşkil eden zevatın isimlerini takdim ediyorum. Dernek, yersizlik dolayısıyla toplantılarını muvakkaten/müzedde yapmaktadır.

Vaktin pek darlaşmış olmasına rağmen İdare kurulu bu mühim ve mukâddes işe başlarken Yüksek şahsiyetinizin maddî ve manevî yardım ve müzaheretlerine mazhar olarak muvaffakiyetler sağlayacağını kuvvetle ümit etmekte olduğunuzu sonsuz sevgi ve tazimleriyle arz eder ve nizamnamemizin tab'ını müteakip bir nüshasının takdim edileceğini bildiririm.

İdare Kurulu Başkanı
Aziz Ogan

İdare Kurulu Üyeleri:

Başkan	: Aziz Ogan	İst.Arkeoloji Müzeleri Müdürü
İkinci Başkan	: Cemil Topuzlu	Eski Şahremeni
U. Kâtip	: Osman Ergin	Eski İstanbul Mektupçusu
Veznedar	: Ali Vasfi Eğeli.	Şişli camii Mimarı
Muhasip	: Halis Kaynar	İst.İş Bankası Müdürü
Üyeler	: İhsan İpekçi	Ipek sineması sahibi
	Muhiddin Üstündağ.	Eski İstanbul Valisi
	İzzet Aksoman	İst.Tüccar Derneği Başkanı
	Dr.Fethi Erdem	Türk ocağı U.Kâtibi
	Heykeltraş Nejad Sirel.	Güzel San'atlar Akademisi
	Vasfi Rıza Zotu	Şehir Tiyatrosu Artistlerinden

030 01 123 782 6

Muvakkat Merkezi: İstanbul-Eminönü, Balıkpazarı Akosman Han, İzzet Akosman Yazıhanesi. Telefon: 21121/21682

EK-2: Muğla'da Demokrat Yayla Gazetesi'nin İstanbul'un Fethinin 500. Yılı Kutlama Manşeti

EK-3: Muğla'da Demokrat Yayla Gazetesinin Milas'taki Fethin 500. Yılı Kutlaması Manşeti

